

PAPER DETAILS

TITLE: 6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ KONUSMA ETKİNLİKLERİ ÜZERİNE BİR
İNCELEME

AUTHORS: Bircan EYÜP,Nurbanu KANSIZOGLU

PAGES: 366-385

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1088285>

6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ KONUŞMA ETKİNLİKLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

AN EXAMINATION ON SPEAKING ACTIVITIES IN GRADE 6TH TURKISH TEXTBOOKS

Bircan EYÜP¹, Nurbanu KANSIZOĞLU²

ÖZ: Bu çalışmanın amacı, 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerinin incelenmesidir. Çalışma doküman incelemesine göre tasarlanmıştır. Çalışmanın verileri MEB ve EKOYAY Eğitim Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitaplarından toplanmıştır. Veriler içerik analizi tekniği kullanılarak incelenmiştir. Konuşma etkinlikleri sayı, tür, yönergeler, temalara ve metin türlerine göre dağılım, yer aldığı tema ve metinle ilişki, yöntem ve tekniklere göre dağılım kazanım ve konulara göre dağılım açılarından olmak üzere on tema altında analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda, her iki kitapta etkinlik sayılarının birbirine yakın olduğu belirlenmiştir. EKOYAY kitabındaki konuşma etkinliklerinin temalara dağılımının MEB kitabına oranla daha dengeli olduğu belirlenmiştir. EKOYAY kitabındaki etkinliklerde yönerge, kazanım, tür, yöntem ve teknik açısından çeşitliliğin daha fazla olduğu görülmüştür. Konuşma etkinliklerinin çoğu bulundukları temayla ilişkili, ancak metinle ilişki açısından EKOYAY kitabındaki etkinliklerin daha ilişkili olduğu belirlenmiştir. EKOYAY kitabında metin türleri arasında dağılımın benzer oranlarda olduğu görülürken MEB kitabında bilgilendirici metinlerin ön plana çıktığı görülmüştür. Ele alınan konular açısından ise MEB kitabında konuların daha çeşitli alanlardan olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmanın sonunda bulgular doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Konuşma becerisi, konuşma etkinlikleri, Türkçe ders kitabı

ABSTRACT: The aim of this study is to examine the speaking activities in 6th grade Turkish language textbooks. The study is designed according to document review. The data of the study were collected from 6th grade Turkish textbooks belonging to MEB and EKOYAY Education Publications. The data were analyzed by content analysis. Speaking activities were analyzed under ten themes, including number, genre, instructions, distribution according to themes and text types, the theme and relationship with the text, distribution according to methods and techniques, distribution according to subjects and acquisitions. As a result of the study, the number of activities in both books is almost same. It has been determined that the distribution of the activities in the EKOYAY textbook according to themes is more balanced than the MEB textbook. The activities in the EKOYAY textbook were found to be more successful in terms of instruction, acquisition, type, method and technique. Most of the speaking activities are related to the theme they are in, but it has been determined that the activities in the EKOYAY textbook are more related to the text. While it was observed that the distribution among the text types in the EKOYAY textbook was similar, it was observed that informative texts came to the fore in the MEB textbook. It is revealed in the MEB textbook that the topics are from more diverse areas. At the end of the study, suggestions were made in line with the findings.

Keywords: Speaking skill, speaking activities, Turkish language textbook

Bu makaleye atıf vermek için:

Eyüp, B. & Kansızoğlu, N. (2021). 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri üzerine bir inceleme. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 366-385.

Cite this article as:

Eyüp, B. & Kansızoğlu, N. (2021). An examination on speaking activities in grade 6th Turkish textbooks. *Trakya Journal of Education*, 11(1), 366-385.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, bircaneyyp@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8061-1159

² Arş. Gör., Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, nurbkansizoglu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6908-2644

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In this study, it was aimed to examine the speaking activities in 6th grade Turkish language textbooks published by MEB (Ministry of Education) and EKOYAY. In this review, the distribution of activities for speaking skill in the books by themes, their relationship with the theme and the text, distribution by methods and techniques, distribution by text types, distribution by achievements and distribution by topics are taken into consideration. As a result of the renewal of the curriculum of the study, it is thought to be important for updating the existing literature in the field of studying textbooks. However, this study, which is carried out with the idea that textbooks prepared by different publishing houses should offer a common strategy to students at the same level, is thought to contribute to creating a general understanding in the planning and implementation processes of the activities.

Method

This study is a descriptive research and it was designed according to the document review. The data of the study were collected from 6th grade Turkish language textbooks published by the Ministry of National Education (MEB) and EKOYAY and used in secondary schools in the 2019-2020 academic year were examined. The activities included in the texts and prepared directly for speaking skills were evaluated by document review. While examining the books, five basic stages of document review were taken into account. The data were analyzed by content analysis. Speaking activities were analyzed under ten themes, including number, genre, instructions, distribution according to themes and text types, the theme and relationship with the text, distribution according to methods and techniques, distribution according to subjects and acquisitions. Frequency and percentage values were used in the analysis of the data obtained in this study. The analysis of the data was done by two researchers one by one, and then comparisons were made to determine the consistency of the analyzes. Non-common determinations were discussed, a common decision was made, and the analysis took its final form.

Result and Discussion

As a result of the study, the number of activities in both books is almost same. It was determined that the distribution of speaking activities to the themes in the 6th grade Turkish language textbook of EKOYAY was more balanced than the MEB textbook. The difference between the two books regarding the instructions given in the books for speaking activities is also striking. In the study, it was observed that eight different instructions were given 14 times in total for speaking activities in the MEB textbook, while it was determined that 32 different instructions were given 123 times in total in the EKOYAY textbook. In the study, it was determined that there are about eleven different types of speaking activities in both books. However, while EKOYAY textbook has similar proportions of activities in these different types, it has been revealed that the MEB textbook mostly focuses on two or three types of activities and other types of activities are included once or twice. It was determined that most of the speaking activities in both books are compatible with the theme they are in. From the point of view of compatibility with the text, it was revealed that most of the speaking activities in the EKOYAY textbook are more compatible compared to the MEB textbook. In terms of methods and techniques for speaking skill, it is determined that similar methods and techniques are included in both textbooks. However, while it is generally limited to an activity in the MEB textbook, it is determined that different methods and techniques are used more frequently in the speaking activities in the EKOYAY textbook. In terms of text types, in the EKOYAY textbook, it is observed that there is a similar proportion of distribution among the types, whereas informative texts are at the forefront in the MEB textbook. From the point of the view of the acquisitions of the speaking skill in the Turkish language curriculum, it was determined that the speaking activities included in the EKOYAY textbook take the acquisitions more into consideration. When we look at the topics in speaking activities, it was revealed that these books offer students both similar and different topics. While the topics of the speaking activities in the MEB textbook were gathered around twelve main themes, it was revealed that the topics of the activities in the EKOYAY textbook were gathered around nine topics. In this regard, it is seen that the students are talked about different topics in the MEB textbook while they are talked about slightly limited topics in the EKOYAY textbook.

GİRİŞ

İnsan kendini ifade etme ihtiyacı duyduğunda iletişimin temel unsuru olan konuşma eylemine sık sık başvurmaktadır. Nitekim “insanlar gün boyunca ortalama on iki saat iletişim kurmakta, bunun üçte birini ise konuşmaya ayırmaktadır” (Güneş, 2014, s. 2). İnsanın hayatını kuşatan ve iletişimin önemli bir boyutunu oluşturan bu beceri temel anlamda “zihinsel bir çabayla, zihinsel birikimle oluşturulan iletinin dil aracılığıyla karşıdakine sunulması” (Adalı, 2003) olarak tanımlanmaktadır. Konuşma “insanın, aklındaki düşüncelerini başkalarıyla paylaşmak, paylaşım sürecinde yeni düşünceler üretmek ve böylece zihin paslanmasını önlemek amacıyla kullandığı temel bir araç” olarak ifade edilebilir (Yakıcı ve diğerleri, 2005). Güneş (2013, s. 106), bu aracın “zihinde başlayan ve düşüncelerin sözle ifade edilmesiyle tamamlanan bir süreci gerektirdiğini ve aynı zamanda öğrenme, anlama, duygusal ve sosyal beceri geliştirmede de önemli bir alan” olduğunu dile getirmektedir.

Konuşma, kişiler arasında duygu ve düşüncelerin aktarıldığı basit bir etkileşimsel süreçten çok daha fazlasıdır. Özellikle çocuklar için konuşma aynı zamanda birtakım becerileri geliştirmeye yarayan bir fırsat alanıdır. Konuşma sayesinde düşünceyi açıklamayı, kendi fikirlerine güvenmeyi ve bunları geliştirmeyi öğrenmenin yanı sıra iş birlikli öğrenme de gerçekleşmektedir (Güneş, 2014, s. 5). Çocuk erken yaşlardan itibaren anne babası ve sosyal çevresi vasıtasıyla konuşma becerisini kazanma ve geliştirme imkânı bulur. Okula başlamadan önceki dönemde çocuğun konuşma becerisi gelişigüzel olarak biçimlenir. Ailede başlayan bu çok faktörlü eylem okullarda sistemli ve planlı bir şekilde yürütülür. Özellikle ilköğretim okulları, “okuma yazmadan önce kazanılan bu becerinin geliştirilmesi ve etkili bir iletişim aracı olarak kullanılması açısından önemli bir yere sahiptir” (Akyol, 2019). Ortaokul düzeyinde çocuklar her ne kadar konuşmayı öğrenmiş olarak okula gelse de çocukların konuşma becerilerinin Türkçe dersleriyle daha da geliştirilmesi gerekmektedir (Benzer & Ünsal, 2019).

Temel dil becerilerini geliştirmeye odaklanan Türkçe dersinde öğrencilerin kendilerini ifade etmesi ve sözlü iletişim yeteneklerini geliştirmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda “konuşma becerisinin, öğrencilerin Türkçenin estetik zevkine vararak ve zengin söz varlığından yararlanarak kendilerini doğru ve rahat ifade edebilmeleri; sosyal hayatta karşılaştıkları sorunları konuşarak çözebilmeleri, yorumlayıp değerlendirebilmeleri, çevreleriyle iletişim kurup iş birliği yapmaları ve ortak karar vermeleri açısından önemli olduğu” belirtilmektedir (MEB, 2006, s. 6). 2019 Türkçe Öğretim Programı’nın özel amaçları incelendiğinde konuşma becerisi ile ilgili dikkat çeken maddeler şunlardır (MEB, 2019a, s. 8):

- Dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi,
- Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması,
- Duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanması.

Program bu maddeler ile, öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmeyi ve Türkçeyi konuşma kurallarına uygun şekilde etkili ve güzel kullanma yeteneği kazandırmayı amaçlamaktadır. Türkçe dersi öğretim programlarının yapılandırıcı yaklaşım temelinde yenilendiği 2005 yılından bu yana söz konusu amaçlar, etkinlik temelli uygulamalar aracılığıyla gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu etkinliklerin özellikle dilsel, zihinsel, sosyal ve iletişimsel becerilerin geliştirilmesinde anahtar role sahip olduğu kabul edilmektedir (Güneş, 2013, s. 106). Erdem (2019, s. 216) dil becerilerinde öğrencinin geldiği seviye hakkında çok önemli bir geri bildirim sağlayışı ve kendini ifadede diğer becerilerin sınırlı oluşu sebebiyle konuşmayı üzerinde önemle durulması gereken bir beceri alanı olarak aktarmaktadır. Ne var ki alanyazında bu konuya yönelik araştırmalar incelendiğinde konuşma becerisi eğitiminin Türkçe eğitiminde ihmal edilen konulardan biri olduğu (Akyol, 2019; Doğan, 2009; Temizyürek, Erdem & Temizkan, 2016) ve konuşma becerisi ile ilgili olarak verilen eğitimin belli noktalarda yetersiz kaldığı ifade edilmektedir (Topçuoğlu-Ünal & Degeç, 2012).

Okullarda öğrencilerin konuşma becerisini geliştirmekle sorumlu olan kişiler Türkçe öğretmenleridir (Kuru & Güneş, 2017, s. 36). Öğretmenlerin öğrencilerin konuşma becerisini geliştirme sürecinde derslerinde en çok başvurduğu araç ders kitaplarıdır. Ders kitapları önceden belirlenmiş öğrenme hedeflerini yansıtan, öğrenciler için etkili bir fikir ve etkinlik kaynağıdır (Cunningsworth, 1995, s. 7). Nicolson ve Adams (2010) konuşma için uygulanan bazı uygulamaların belirsiz ve sorunlu rolünden bahsederken, Lee ve Chang (2012) çoğu ders kitabının yeterli konuşma etkinliği içermediğinden bahsetmektedir. Türkiye’de yapılan araştırmalar da ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin birtakım eksiklikler içerdiğini göstermektedir (Benzer & Ünsal; 2019; Arslan, 2010; Marangoz, 2014). Fidan (2019) 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerini ulaşılmaması beklenen hedefler ve kullanılan yöntemler açısından değerlendirdiği çalışmada, benzer konuşma yöntemlerinin sıklıkla kullanıldığını ve bu etkinliklerde çok boyutluluğun göz ardı edildiğini tespit etmiştir. Diğer bir çalışmada Deniz, Karagöl ve Tarakçı (2019) 5, 6, 7, ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarını konuşma kazanımları açısından incelemiştir. Çalışma sonucunda konuşma kazanımlarının ders kitaplarında dengeli olarak kullanılmadığını ortaya koymuştur. Benzer şekilde Kadızade ve Önder (2016) de 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe çalışma kitaplarında yer alan etkinlik ve kazanımların her sınıf düzeyinde farklılaştığını ve kazanımlara bire bir uygunluk gösteren etkinliklerin olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca her sınıf seviyesinde konuşma etkinliklerinin temalara dağılımının farklılaştığını da belirlemişlerdir. Benzer ve Ünsal (2019) ise Türkçe öğretmenlerinin Türkçe ders kitabı hakkındaki görüşlerinden hareketle elde ettikleri bulgularda, konuşma etkinlikleriyle ilgili birtakım yetersizliklerin olduğunu ortaya koymuşlardır. Konuşma etkinliklerinin yönerge konusunda eksik kalmaları, gerçek yaşamdan örneklerle sunulmaması bu eksikliklerden bazılarıdır. Başka bir çalışmada Marangoz (2014) ilköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerini, konuşma literatüründe yer alan konuşma tür, yöntem ve tekniklerine göre değerlendirmiştir. Çalışmada metinlerin işleniş süreçlerinde konuşma türlerinin tam anlamıyla anlaşılmadığı ve kullanımda çok eksikliklerin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bireyin günlük yaşantısında kullanabileceği birçok konuşma türüne Türkçe dersinin işleniş süreçlerinde yer verilmediği ve dolayısıyla ders kitaplarının konuşma becerisini geliştirme konusunda yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yabancı literatürde konuşma becerisiyle ilgili yürütülen çalışmalar incelendiğinde, bu çalışmaların büyük bir kısmının topluluk önünde konuşma, ikinci yabancı dil eğitiminde konuşma gibi konular etrafında kümelenildiği gözlemlenmektedir (Shih 2010; Firiady 2018; McGarrity & Crosby 2016). Ancak alanyazında Türkiye’deki ana dili kitapları ile farklı bir ülkenin ana dili kitaplarındaki konuşma etkinliklerini karşılaştıran çalışmalar mevcuttur. Topçuoğlu’nun (2010) Türkiye ve İngiltere’de ilköğretim ikinci kademedeki kullanılan ana dili öğretimi ders kitaplarındaki beceri alanlarını karşılaştırdığı çalışmada Türkçe ders kitaplarında konuşma becerisi etkinliklerinin oranının çok az olduğunu, buna karşılık İngiltere’de kullanılan ders kitaplarında en fazla yer alan beceri alanının konuşma etkinlikleri olduğunu belirtmiştir. Maden ve Önal’ın (2020) Türkçe ve İngilizce ders kitapları üzerine yaptığı karşılaştırmalı analiz çalışması ise bu durumu destekler niteliktedir. İngiltere ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerini inceleyen bu çalışmada etkinliklerin günlük yaşamdan kesitlerle yapılandırıldığı, bazı uygulamaların internet kaynakları üzerinden gerçekleştirildiği ve öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmeleri için proje konuları yürüttükleri belirtilmiştir. Durmuşçelebi (2007) ise Türkiye ve Almanya’da ilköğretimde ana dili öğretimi program ve ders kitapları açısından karşılaştırdığı çalışmada, becerileri kazandırmak amacıyla hazırlanan etkinliklerin Almanca kitaplarda çok daha fazla olduğunu ifade etmiştir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde, araştırmaların çoğunda ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin sayısına, yöntem ve tekniğine, türüne ve programdaki kazanımları karşılama durumuna odaklanıldığı görülmektedir. Çok az sayıda çalışmada ise etkinliklerin temalara göre dağılımına ve konularına değinilmiştir. Ancak yapılan incelemelerde ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinde hangi yönergelerin kullanıldığına, etkinliklerin bulundukları tema ve metinle olan ilişkisine, metin türüne göre oranlarında değişme olup olmadığına değinen çalışmalara rastlanılmamıştır. Oysaki konuşma becerisini geliştirmeye yönelik çalışmalarda öğretmenlerin

kaynak olarak en çok başvurduğu ders kitaplarındaki etkinliklerin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi önem taşımaktadır. Nitekim “ders kitaplarındaki çalışmaların hem niteliği hem de niceliği programdaki kazanımların edinimini doğrudan etkilemektedir” (Doğan, 2015, s. 466). Tüm bu sebeplerden hareketle, bu çalışmada aynı sınıf seviyesinde okutulan farklı ders kitapları ele alınıp ayrıntılı bir şekilde incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmada kitaplardaki etkinlikler sayı, yöntem ve teknik, tür, programdaki kazanımlara uygunluk ve temalara dağılım açısından incelenmiştir. Aynı zamanda çalışmada etkinliklerde belirtilen yönergeler, etkinliklerin yer aldığı metinle ve temayla ilgi durumları ve metin türüne göre dağılımları da ele alınmıştır. Çalışma bu yönüyle önceki araştırmalardan ayrılmaktadır. Bunlara ek olarak çalışmada konuşma etkinliklerinde ele alınan konular nicelik bakımından incelenerek kitaplarda en çok hangi konulara yer verildiği ayrıntılı bir şekilde araştırılmıştır. Bu bakımdan da çalışma diğer araştırmalardan ayrılmaktadır. Ayrıca çalışmanın öğretim programlarının yenilenmesinin bir sonucu olarak ders kitaplarının incelenmesi alanındaki mevcut literatürün güncellenmesi adına önemli olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte farklı yayınevleri tarafından hazırlanan ders kitaplarının aynı sınıf seviyesindeki öğrencilere ortak bir strateji sunması gerektiği düşüncesinden hareketle gerçekleştirilen bu çalışmanın, etkinliklerin planlanması ve uygulanması süreçlerinde genel bir anlayış oluşturmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada, MEB ve EKOYAY Eğitim Yayınları tarafından hazırlanan 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda aşağıdaki soruların cevapları aranmaktadır:

1. MEB ve EKOYAY 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin sayısı ve türü nedir?
2. MEB ve EKOYAY 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin temalara, metin türlerine, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki kazanımlara ve konuşma yöntem ve tekniklerine göre dağılımı nedir?
3. MEB ve EKOYAY 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinde yer alan yönergeler nelerdir?
4. MEB ve EKOYAY 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin yer aldıkları temayla ve metinle ilişkisi nasıldır?
5. MEB ve EKOYAY 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinde ele alınan konular nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel bir araştırma olup doküman incelemesine göre tasarlanmıştır. Nitel araştırma, “algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği” (Yıldırım & Şimşek, 2008, s.39) araştırmalardır. Bu nedenle de “gelecekte ne olacağını tahmin etmek yerine olayın geçtiği yerin doğasını anlamaya çalışır” (Patton, 1985’ten akt. Merriam, 2018, s. 14). Bu çalışmada mevcut olan ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri gerçekçi ve bütüncül bir anlayışla derinlemesine incelenmeye çalışıldığı için çalışma nitel bir araştırmadır. Çalışmada ders kitapları incelendiğinden nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitekim dokümanlar, nitel araştırmalarda önemli bir kaynaklarıdır” (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 187).

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmanın verileri MEB Yayınları ve EKOYAY Eğitim Yayınları tarafından hazırlanan 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarından elde edilmiştir. Bu kitapların seçilme sürecinde öncelikle Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi’nde 2019-2020 eğitim-öğretim yılında ortaokullarda kullanılacak Türkçe ders kitapları listesine ulaşılmıştır. Dergide 5. sınıflar için herhangi bir Türkçe ders kitabı belirtilmemiştir. 6. sınıflar için Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), EKOYAY Eğitim ve Eksen Yayınları’na ait kitapların, 7. sınıflar için ikisi MEB’e ve biri Ders Destek Yayınları’na ait kitapların, 8. sınıflar için sadece MEB’e ait bir kitabın derslerde

kullanılabileceği yönünde karar alındığı belirlenmiştir (MEB, 2019b, s. 18). Bu çalışma Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerini incelemeyi amaçladığından farklı yayınevlerine ait kitapların olduğu sınıfları ele almanın daha uygun olacağı düşünülmüştür. Bu doğrultuda Tebliğler Dergisi'nde 5. sınıfa yönelik kitap belirtilmediğinden ve 8. sınıf için bir yayınevinin kitabı belirtildiğinden bu iki sınıf çalışmanın kapsamından çıkarılmıştır. 7. sınıflar için belirlenen Ders Destek Yayınları'nın Türkçe kitabına ulaşamadığından ve diğer iki kitap da aynı yayınevine ait olduğundan 7. sınıf da araştırmanın kapsamından çıkarılmıştır. 6. sınıf için belirlenen yayınevlerine ait kitapların araştırılması neticesinde ise MEB ve EKOYAY Eğitim Yayınları'nın kitaplarına okullardan ve EBA üzerinden ulaşılmış, ancak Eksen Yayınları'nın kitabına ulaşamamıştır. Yayınevi ile iletişime geçilmiş fakat kitaba dair bir bilgilerinin olmadığı yönünde cevap alınmıştır. Bu doğrultuda, elde edilen farklı yayınevlerine ait ders kitaplarının incelenmesinin konuşma becerisine yönelik okullarda neler yapıldığına dair daha geniş bir bilgi sunması adına çalışma 6. sınıf Türkçe ders kitapları ile sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın verilerinin MEB ve EKOYAY Eğitim Yayınları tarafından hazırlanan ve 2019-2020 eğitim-öğretim yılında ortaokullarda kullanılan 6. sınıf Türkçe ders kitaplarından toplanmasına karar verilmiştir. Kitaplarda toplam sekiz tema olmakla birlikte her temada dört metin bulunmaktadır. Ancak MEB kitabındaki Millî Mücadele ve Atatürk temasında üç metin ve bir film bulunmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmanın verileri, MEB Yayınları ve EKOYAY Eğitim Yayınları'na ait olan 6. sınıf Türkçe ders kitaplarından toplanmıştır. Metinlerde yer alan ve doğrudan konuşma becerisine yönelik hazırlanmış olan etkinlikler doküman incelemesi ile değerlendirilmiştir.

Ders kitapları incelenirken doküman incelemesinin beş temel aşaması dikkate alınmıştır. Bu aşamalar: Dokümanlara ulaşma, orijinalliği kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kontrol etmedir (Forster, 1995'ten akt. Yıldırım & Şimşek, 2008). Bu çalışmada da ilk aşama olarak çalışmada ele alınacak olan ders kitapları belirlenip temin edilmiştir. İkinci aşamada, temin edilen ders kitaplarının özgünlüğü kontrol edilmiştir. Üçüncü aşamada ise Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinlikler incelenmiş ve anlaşılmasına çalışılmış, nasıl bir sistem içinde inceleneceklerine karar verilmiştir. Dördüncü aşamada çalışmanın verileri analiz edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. İçerik analizinde yapılması hedeflenen “birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenleyip yorumlamaktır” (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 227). Bunun için öncelikle araştırmacılar tarafından ders kitaplarında yer alan bütün etkinlikler birkaç kere tek tek okunmuş, incelenmiş ve etkinlikler içerisinde doğrudan konuşma becerisine yönelik olanların ele alınması uygun görülmüştür. Metne hazırlık aşamasında yer alan sorular, metin sonrası doğrudan soru-cevap şeklinde olan etkinlikler ve metin sonu ödevleri incelemeye dâhil edilmeyerek oluşabilecek karışıklığın önüne geçilmeye çalışılmıştır. Belirlenen konuşma etkinlikleri birkaç kere ayrıntılı bir şekilde okunup önemli yerler not edilmiş ve sonrasında kodlamalar yapılmıştır. Kodlama sürecinden sonra temaların oluşturulmasına geçilmiştir. Temaların “adı genellikle en az üç kaynaktan (ya da kaynakların birleşiminden) oluşmaktadır: Araştırmacılar, katılımcılar ve literatür gibi diğer dış kaynaklar. En sık karşılaşılan durum, araştırmacının verilerini yansıttığını düşündüğü terimleri, kavramları ve kategorileri kendisinin ortaya koymasıdır” (Merriam, 2018, s. 176). Bu çalışmada da öncelikle alanyazın taraması yapıp konuyla ilgili uygun temalar belirlenmiş, ancak kodlamalar esnasında belirlenen temaların dışında kalan veriler için araştırmacılar tarafından bu verileri yansıtacak yeni temalar da çalışmaya eklenmiştir. Böylelikle konuşma etkinlikleri; sayı, temalara göre dağılım, tür, verilen yönergeler, yer aldığı tema ve metinle uyumu, yöntem ve tekniklere göre dağılımı, metin türlerine göre dağılımı, kazanımlara göre dağılımı ve ele alınan konular açısından dağılımı açılarından olmak üzere on tema altında analiz edilmiştir. Alanyazında konuşma yöntem ve tekniklerine dair farklılıklar olduğu için çalışmada 2006 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı'ndaki yöntem ve teknikler dikkate alınmıştır (MEB, 2006, s. 64-65). Kazanımlar incelenirken ise 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda 6. sınıflar için belirlenmiş olan yedi kazanım dikkate alınmıştır (MEB, 2019a, s. 39). Verilerin analizinde frekans (f) ve yüzde (%) değerleri kullanılmıştır. Çalışmada MEB Yayınlarına ait kitap MEB, EKOYAY Eğitim Yayınlarına ait kitap ise EKOYAY adı ile kullanılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik ve güvenilirlik, bilimsel çalışmalarda en önemli ölçütlerden biri olan sonuçların inandırıcılığı adına kullanılan en yaygın ölçütlerdir (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 256). Bu doğrultuda kitaplardaki

konuşma etkinliklerinin belirlenme ve analiz edilme şekline ve belirlenen temaların uygun bir sınıflama olup olmadığına dair konuşma becerisine yönelik çalışmaları olan uzmanların görüşlerine başvurulmuştur. Uzmanlardan alınan dönütler doğrultusunda analizler gözden geçirilmiş ve uygun temalara karar verilmiştir. Nitel çalışmalarda uzman görüşüne başvurma geçerliliği artırmaya yönelik bir strateji olarak kabul edilmektedir (Merriam, 2018, s. 210). Çalışmanın güvenilirliğinin sağlanması için incelenen her bir konuşma etkinliği araştırmacılar tarafından ayrı ayrı analiz edilmiştir. Analizler yapıldıktan sonra karşılaştırmalar yapılarak aradaki benzerlikler ve farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır. Ortaya çıkan farklılıklar üzerine istişare yapıp görüş birliği sağlanarak analizlerin gerçekleştirilmesine özen gösterilmiştir. Nitel çalışmalarda elde edilen verilerin analizinde bir başka araştırmacının kullanılması ve sonuçları teyit etmesi güvenilirliği artırmak adına başvuru stratejilerden biridir (Yıldırım & Şimşek, 2008, s. 263). Elde edilen bulgular tablolar hâlinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

BULGULAR

Türkçe dersi 6. sınıf MEB ve EKOYAY ders kitaplarında bulunan konuşma etkinliklerinin sayısı ve temalara dağılımına ait bulgular Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Konuşma Etkinliklerinin Sayısı ve Temalara Dağılımı

Tema	MEB		EKOYAY	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Millî Mücadele ve Atatürk	7	18.9	5	13.9
Erdemler	5	13.5	5	13.9
Doğa ve Evren	4	10.8	4	11.1
Bilim ve Teknoloji	2	5.4	5	13.9
Millî Kültürümüz	5	13.5	4	11.1
Sağlık ve Spor	5	13.5	-	-
Birey ve Toplum	5	13.5	-	-
Okuma Kültürü	4	10.8	-	-
Çocuk Dünyası	-	-	4	11.1
Sanat	-	-	4	11.1
Vatandaşlık	-	-	5	13.9
TOPLAM	37	99.9	36	100

Tablo 1’te 6. sınıf Türkçe ders kitaplarından MEB kitabında 37, EKOYAY kitabında 36 konuşma etkinliğinin olduğu görülmektedir. Kitaplarda etkinlik sayılarının birbirine yakın olduğu belirlenmiştir. Ancak beş temanın ortak, diğer temaların farklı olduğu bu iki kitaba temalara dağılım açısından bakıldığında ise EKOYAY kitabında etkinliklerin dağılımının daha dengeli olduğu görülmektedir. Temalarda dört ya da beş konuşma etkinliği olduğu görülmüştür. Fakat MEB kitabında temalar arasındaki dağılımın EKOYAY’a oranla kısmen daha dağınık olduğu belirlenmiştir. *Millî Mücadele ve Atatürk* temasında yedi etkinlik bulunurken *Doğa ve Evren* ile *Okuma Kültürü*’nde dört, *Bilim ve Teknoloji* temasında iki tane etkinlik olduğu görülmektedir. Diğer *Erdemler*, *Millî Kültürümüz*, *Sağlık ve Spor* ile *Birey ve Toplum* temalarında beşer etkinliğe yer verildiği görülmektedir. EKOYAY kitabında ise *Millî Mücadele ve Atatürk*, *Erdemler*, *Bilim ve Teknoloji* ile *Vatandaşlık* temalarında beşer etkinlik bulunurken *Doğa ve Evren*, *Millî Kültürümüz*, *Çocuk Dünyası* ile *Sanat* temalarında dörder etkinlik olduğu belirlenmiştir.

MEB 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan konuşma etkinliklerinin türlerine dair bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.

MEB 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Konuşma Etkinliklerinin Türleri

Etkinlik Türleri	MEB	
	f	%
Bir görsele dair duygu ve düşünceleri paylaşma	9	24.3
Canlandırma	6	16.2
Bir konu hakkında hazırlıksız konuşma yapma	6	16.2
Oyun/yemek/resim tanıtmaya	4	10.8
Seçilen kelime/kelime gruplarını kullanarak konuşma yapma	3	8.1
Seçilen kelime/kelime gruplarıyla hazırlıklı konuşma yapma	2	5.4
Oyun	2	5.4
Slogan/şiiirle ilgili duygu ve düşünceleri paylaşma	2	5.4
Bir konu hakkında sunum yapma	1	2.7
Bir fıkra anlatma	1	2.7
Kendini başkasının yerine koyarak konuşma metni hazırlayıp sunma	1	2.7
TOPLAM	37	99.9

Tablo 2’te MEB kitabında konuşma becerisine yönelik yaklaşık on bir farklı etkinlik türünün olduğu görülmektedir. Kitapta en çok yer alan etkinliğin *bir görsele dair duygu ve düşüncelerin paylaşımı* (%24.3) olduğu belirlenmiştir. İkinci sırada en çok yer verilen etkinlik türlerinin ise *canlandırma* (%16.2) ve *bir konu hakkında hazırlıksız konuşma yapma* (%16.2) olduğu görülmektedir. *Oyun/yemek/resim tanıtımının* (%10.8) kitapta sık tercih edilen etkinlik türlerinden biri olduğu belirlenmiştir. Bunların yanı sıra MEB 6. sınıf Türkçe ders kitabında *seçilen kelime/kelime gruplarını kullanarak konuşma yapma* (%8.1), *seçilen kelime/kelime gruplarıyla hazırlıklı konuşma yapma* (%5.4), *oyun* (%5.4), *slogan/şiiirle ilgili duygu ve düşüncelerin paylaşımı* (%5.4), *bir konu hakkında sunum yapma* (%2.7), *bir fıkra anlatma* (%2.7) ve *kendini başkasının yerine koyarak bir konuşma metni hazırlayıp sunma* (%2.7) etkinlikleri de yer almaktadır.

EKOYAY 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan konuşma etkinliklerinin türlerine ilişkin bulgular Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3.

EKOYAY 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Konuşma Etkinliklerinin Türleri

Etkinlik Türleri	EKOYAY	
	f	%
Kelime ve kavram havuzundan kelime seçerek konuşma yapma	6	16.7
Yapılan araştırmalardan/görüşmelerden, okunan metinlerden veya izlenen belgeselden hareketle bir konu hakkında konuşma yapma	5	13.9
Bir önceki arkadaşının konuyla ilgili söylediklerinden hareketle konuya farklı bakış açısı getirerek konuşma yapma	4	11.1
Canlandırma	4	11.1
Bir konu/özlü söz hakkında konuşma yapma	3	8.3
Bir konu hakkında beyin fırtınası yapıp ortaya çıkan görüşlerden hareketle duygu ve düşünceleri paylaşma	3	8.3
Bir konu hakkında sunum yapma	3	8.3
Kendini başkasının yerine koyarak bir konu hakkında konuşma	3	8.3
Bir bilim insanı/mimari eseri tanıtmaya	2	5.6
İzlenilen bir film/oyunu anlatma	2	5.6
Bir görsele dair duygu ve düşünceleri paylaşma	1	2.8
TOPLAM	36	100

Tablo 3'te EKOYAY kitabında yaklaşık on bir farklı türde konuşma etkinliğinin olduğu görülmektedir. Kitapta en çok yer alan konuşma etkinliklerinin *kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma* (%16.7) ve sonrasında yapılan *araştırmalardan/görüşmelerden, okunan metinlerden, izlenen belgeselden hareketle bir konu hakkında konuşma yapma* (%13.7) olduğu belirlenmiştir. Devamında ise *bir önceki arkadaşının konuyla ilgili söylediklerinden hareketle konuya farklı bakış açısı getirerek konuşma yapma* (%11.1) ve *canlandırma* (%11.1) çalışmalarına yer verdiği görülmektedir. EKOYAY kitabında ayrıca *bir konu/özlü söz hakkında konuşma yapma* (%8.3), *bir konu hakkında beyin fırtınası yapıp ortaya çıkan görüşlerden hareketle duygu ve düşüncelerini paylaşma* (%8.3), *bir konu hakkında sunum yapma* (%8.3), *kendini başkasının yerine koyarak bir konu hakkında konuşma* (%8.3) *bir bilim insanı/mimari eseri tanıtmaya* (%5.6), *izlenilen bir filmin/oyunun anlatılması* (%5.6) ve *bir görsele dair duygu ve düşüncelerin paylaşımı* (%2.8) gibi etkinliklere de yer verildiği görülmektedir.

MEB 6. Sınıf Türkçe ders kitabında konuşma etkinliklerine yönelik verilen yönergelerle ait bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.

MEB 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Konuşma Etkinliklerine Yönelik Verilen Yönergeler

Yönergeler	MEB	
	f	%
Beden dilini etkili kullanma	4	28.6
Konuşmaya uygun/etkileyici bir hitapla başlama	3	21.4
Uygun jest ve mimikleri kullanma	2	14.3
Dilimize henüz yerleşmemiş yabancı kelimelerin Türkçelerini kullanmaya özen gösterme	1	7.1
Konuşmada uygun geçiş ve bağlantı ifadeleri kullanma	1	7.1
Uygun ses tonu kullanma	1	7.1
Konuşmanın sonunda dinleyenlere teşekkür etme	1	7.1
Öğretmenin açıklayacağı konuşma kurallarına göre konuşma	1	7.1
TOPLAM	14	99.8

Tablo 4 incelendiğinde MEB kitabındaki etkinliklere yönelik sekiz farklı yönerge verildiği, ancak buradan her etkinlik için yönerge verilmediği anlaşılmaktadır. Kitapta en çok verilen yönergenin *beden dilini etkili kullanma* (%28.6) olduğu görülmektedir. Ayrıca *konuşmaya uygun/etkileyici bir hitapla başlama* (%21.4) ve *uygun jest ve mimikleri kullanma* (%14.3) yönergelerinin de olduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra kitapta birer defa *dilimize henüz yerleşmemiş yabancı kelimelerin Türkçelerini kullanmaya özen gösterme* (%7.1), *konuşmada uygun geçiş ve bağlantı ifadeleri kullanma* (%7.1), *uygun ses tonu kullanma* (%7.1), *konuşmanın sonunda dinleyenlere teşekkür etme* (%7.1) ve *öğretmenin açıklayacağı konuşma kurallarına göre konuşma* (%7.1) yönergelerinin de yer aldığı görülmektedir.

EKOYAY 6. sınıf Türkçe ders kitabında konuşma etkinliklerine yönelik verilen yönergelerle ait bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5.

EKOYAY 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Konuşma Etkinliklerine Yönelik Verilen Yönergeler

Tema	EKOYAY	
	f	%
Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimeleri kullanmamaya özen gösterme	13	10.6
Beden dilini etkili kullanma	11	8.9
Konuşma sonrası konuşmayı/sunumu/canlandırmayı değerlendirme	9	7.3
Konuşma/sunum için belli bir süre verme	8	6.5
Konuşmada önceden okunan gazete/dergi yazılarını, yapılan araştırmaları, resim/fotoğrafları kullanma/yararlanma	7	5.7
Yapılan araştırma/görüşmelerden, izlenen belgesel/reklam/videodan, okunan metinden yararlanma	7	5.7

Tablo 5 devamı

EKOYAY 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Konuşma Etkinliklerine Yönelik Verilen Yönergeler

Tema	EKOYAY	
	f	%
Kelimeleri anlamlarına uygun kullanma	6	4.9
Konuşmada uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanma	6	4.9
Göz teması kurma	5	4.1
Ses tonunu herkesin duyacağı şekilde ayarlama	5	4.1
Yaratıcı konuşma tekniğiyle konuşma yapma	4	3.3
Konuyla ilgili bir önceki arkadaşın söylediklerinden hareketle konuya farklı bakış açısı getirme	4	3.3
Konuşma öncesi anlatılacakların içeriği ile ilgili düşünceleri sıralama/listeleme	4	3.3
Gereksiz el kol hareketleri yapmama	4	3.3
Yeni öğrenilen kelimeleri kullanma	3	2.4
Kendini başkasının yerine koyma	3	2.4
Öğretmen yardımıyla sınıfta beyin fırtınası yapma	3	2.4
Sunum/konuşma için çeşitli görsel materyaller hazırlama	2	1.6
Hatırlanması için bir kelime/anahtar kelime listesi oluşturma	2	1.6
Yapılan listeye arada bir bakılarak konuşma yapma	2	1.6
Beyin fırtınası sonucu ortaya çıkan görüşleri ifade etme	2	1.6
Listedeki kelimeleri hafızada tutarak konuşma	2	1.6
Hayal gücünü kullanarak konuşma	2	1.6
Güdümlü konuşma stratejisi uygulayarak konuşma	1	0.8
Hafızada tutma tekniği kullanarak konuşma	1	0.8
Anlatılacakları zihinde sıralama	1	0.8
Sunum esnasında çok hareketli olup dinleyicinin dikkatini dağıtmama	1	0.8
Serbest konuşma tekniği kullanma	1	0.8
Vücut seyirciye dönük olmalı	1	0.8
Mimiklerle söylenenler arasında dengesizlik olmamalı	1	0.8
Sık sık saçla ya da yüzle oynanmamalı	1	0.8
Benzetme, abartma, mizah vb. den yararlanarak konuşma	1	0.8
TOPLAM	123	99.9

Tablo 5'te EKOYAY kitabında konuşma etkinlikleri için 32 farklı yönergenin bulunduğu ve toplamda 123 defa yönerge verildiği görülmektedir. Kitapta en çok verilen yönergelerin *yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimeleri kullanmamaya özen gösterme* (%10.6), *beden dilini etkili kullanma* (%8.9) ve *konuşma sonrası konuşmayı/sunumu/canlandırmayı değerlendirme* (%7.3) olduğu belirlenmiştir. Daha sonra ise yine kitapta sıkça verilen yönergelerin *konuşma/sunum için belli bir süre verilmesi* (%6.5), *konuşmada önceden hazırlanan gazete ve dergi yazıları, yapılan araştırmaları, resim ve fotoğrafları kullanma/yararlanma* (%5.7), *yapılan araştırma/görüşmelerden, izlenen belgesel/reklam/videodan okunan metinden yararlanma* (%5.7), *kelimeleri anlamlarına uygun kullanma* (%4.9), *Konuşmada uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanma* (%4.9), *göz teması kurma* (%4.1), *ses tonunu herkesin duyacağı şekilde ayarlama* (%4.1), *yaratıcı konuşma tekniğiyle konuşma yapma* (%3.3), *konuyla ilgili bir önceki arkadaşın söylediklerinden hareketle konuya farklı bakış açısı getirme* (%3.3), *konuşma öncesi anlatılacakların içeriği ile ilgili düşünceleri sıralama/listeleme* (%3.3) ve *gereksiz el kol hareketleri yapmama* (%3.3) olduğu görülmektedir. Az miktarda da olsa *yeni öğrenilen kelimeleri kullanma* (%2.4), *kendini başkasının yerine koyma* (%2.4), *öğretmen yardımıyla sınıfta beyin fırtınası yapma* (%2.4), *sunum/konuşma için çeşitli görsel materyaller hazırlama* (%1.6), *hatırlanması için bir kelime/anahtar kelime listesi oluşturma* (%1.6), *yapılan listeye arada bir bakılarak konuşma yapma* (%1.6), *beyin fırtınası sonucu ortaya çıkan görüşleri ifade etme* (%1.6), *listedeki kelimeleri hafızada tutarak konuşma* (%1.6), *hayal gücünü kullanarak konuşma* (%1.6), *güdümlü konuşma stratejisi uygulayarak konuşma yapma* (%0.8), *hafızada tutma tekniği kullanarak konuşma* (%0.8), *anlatılacakları zihinde sıralama* (%0.8), *sunum esnasında çok hareketli olup dinleyicinin dikkatini dağıtmama* (%0.8), *serbest konuşma tekniği kullanma* (%0.8), *vücut seyirciye dönük olmalı* (%0.8), *mimiklerle söylenenler arasında dengesizlik olmamalı* (%0.8), *sık sık saçla ya da yüzle*

oynanmamalı (%0.8) ve benzetme, abartma, mizah vb. den yararlanarak konuşma (%0.8) yönergelerinin de kitapta mevcut olduğu görülmektedir.

MEB ve EKOYAY 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin bulundukları temayla ilişkili olma durumunu gösteren bulgular Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6.

Konuşma Etkinliklerinin Temayla İlişki Durumu

	MEB		EKOYAY	
	<i>F</i>	%	<i>f</i>	%
İlişkili	35	94.6	34	94.4
Kısmen İlişkili	1	2.7	1	2.8
İlişkisiz	1	2.7	1	2.8
TOPLAM	37	100	36	100

Tablo 6 incelendiğinde 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerinin genel olarak yer aldıkları temalarla ilişkili oldukları görülmektedir. MEB kitabında etkinliklerin %94.6’sının, EKOYAY kitabında ise %94.4’ünün temayla ilişkili olduğu belirlenmiştir. MEB kitabında etkinliklerin %2.7’si temayla kısmen ilişkiliyken EKOYAY kitabındaki etkinliklerin %2.8’inin kısmen uyumlu olduğu görülmektedir. Benzer şekilde MEB kitabındaki etkinliklerin %2.7’sinin, EKOYAY kitabındaki etkinliklerin %2.8’inin temayla ilişkisi olmadığı görülmektedir.

MEB ve EKOYAY 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan konuşma etkinliklerinin içinde yer aldıkları metinle ilişkili olma durumunu gösteren bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7.

Konuşma Etkinliklerinin Metinle İlişki Durumu

	MEB		EKOYAY	
	<i>F</i>	%	<i>f</i>	%
İlişkili	26	70.3	33	91.7
Kısmen İlişkili	6	16.2	2	5.6
İlişkisiz	5	13.5	1	2.7
TOPLAM	37	100	36	100

Tablo 7 incelendiğinde MEB ve EKOYAY kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerinin bulundukları metinle ilişkili olması açısından her iki yayınevine ait kitaplar arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. MEB kitabındaki etkinliklerin %70.3’ünün, EKOYAY kitabındaki etkinliklerin %91.7’sinin yer aldıkları metinle ilişkili olduğu görülmektedir. MEB kitabındaki etkinliklerin %16.2’sinin, EKOYAY kitabındaki etkinliklerin ise %5.6’sının bulunduğu metinle kısmen ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Ancak MEB kitabındaki etkinliklerin %13.5’inin metinle ilişkisi bulunmazken EKOYAY kitabındaki etkinliklerin %2.7’sinin metinle ilişkisi bulunmamıştır.

MEB ve EKOYAY 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerinin yöntem ve tekniklere göre dağılımını gösteren bulgulara Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8.

Konuşma Etkinliklerinin Yöntem ve Tekniklere Göre Dağılımı

Yöntem/Teknik	MEB		EKOYAY	
	f	%	f	%
Güdümlü Konuşma	24	64.9	19	45.2
Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma	3	8.1	7	16.7
Yaratıcı Konuşma	1	2.7	5	11.9
Kendisini Karşısındakinin Yerine Koyarak Konuşma (Empati Kurma)	1	2.7	3	7.1
Serbest Konuşma	1	2.7	1	2.4
Tartışma	1	2.7	1	2.4
Hafızada Tutma Tekniği	-	-	4	9.5
Katılımlı Konuşma	-	-	-	-
İkna Etme	-	-	-	-
Eleştirel Konuşma	-	-	-	-
Bu yöntem ve tekniklerin dışında kalanlar	6	16.2	2	4.8
TOPLAM	37	100	42	100

Tablo 8 incelendiğinde MEB ve EKOYAY kitaplarında konuşma etkinlikleri için seçilen yöntem ve teknikler açısından benzerlikler ve farklılıklar olduğu görülmektedir. Her iki yayınevinin kitabında yer alan etkinlikler için belirlenen yöntem ve teknikler arasında katılımlı konuşma, eleştirel konuşma ve ikna etmenin olmadığı görülmekle birlikte MEB kitabında ayrıca hafızada tutma tekniğinin de hiç yer almadığı görülmektedir. Buna karşın EKOYAY kitabında hafızada tutma tekniğine yönelik dört etkinlik olduğu belirlenmiştir. Kitapların her ikisinde de güdümlü konuşmanın en fazla kullanılan yöntem olduğu tespit edilmiştir. MEB kitabında %64.9, EKOYAY kitabında %45.2 oranında güdümlü konuşma yöntemine yönelik etkinlik olduğu görülmektedir. Kitaplardaki etkinliklerde güdümlü konuşmadan sonra en çok tercih edilen yöntemin/tekniklerin kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma olduğu belirlenmiştir. MEB kitabında %8.1 oranında yer verilen kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma yöntem/tekniklerine EKOYAY’da %16.7 oranında yer verildiği görülmektedir. EKOYAY kitabında yaratıcı konuşma (%11.9) ve kendisini karşısındakinin yerine koyarak konuşma (%7.1) yöntem ve tekniklerine de MEB kitabına (%2.7) oranla daha fazla yer verildiği belirlenmiştir. Kitaplarda ayrıca serbest konuşma ve tartışma yöntem ve tekniklerine de birer defa yer verildiği görülmektedir. Ancak kitaplarda bu yöntem ve tekniklerin dışında da konuşma etkinlikleri bulunmaktadır. Özellikle canlandırma bu yöntem ve teknikler içerisinde tam olarak değerlendirilemediğinden ayrı ele alınmıştır. Belirlenen yöntem ve tekniklerin dışında kalan etkinliklerin oranı MEB kitabında %16.2, EKOYAY kitabında %4.8 olduğu görülmektedir.

MEB ve EKOYAY 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan konuşma becerisine yönelik etkinliklerin metin türlerine göre dağılımı Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9.

Konuşma Etkinliklerinin Türlerine Göre Dağılımı

Türler	MEB			EKOYAY		
	Metin Sayısı	Etkinlik		Metin Sayısı	Etkinlik	
		f	%		f	%
Bilgilendirici Metinler	18	20	54.1	9	9	25
Hikâye Edici Metinler	8	13	35.1	12	15	41.7
Şiir	5	3	8.1	11	12	33.3
Film	1	1	2.7	-	-	-
TOPLAM	32	37	100	32	36	100

Tablo 9’da görüldüğü üzere MEB kitabında 31 metin ve bir film bulunurken EKOYAY kitabında 32 metin bulunmaktadır, ancak metin türlerinin dağılımında belirgin farklılıklar vardır. MEB kitabındaki

metinlerin sekizi hikâye edici metinken EKOYAY kitabındaki metinlerin 12'si hikâye edici metindir. Bilgilendirici metinlere bakıldığında MEB kitabında 18, EKOYAY kitabında dokuz metin bulunduğu görülmektedir. Şiir açısından bakıldığında ise MEB kitabında beş, EKOYAY kitabında 12 şiir olduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra MEB kitabında bir de film bulunmaktadır. Metinlerde yer alan konuşma etkinlikleri açısından bakıldığında MEB kitabında %54.1 ile en çok bilgilendirici metinlerde konuşma etkinlikleri yer alırken EKOYAY kitabında %41.7 ile hikâye edici metinlerde etkinliklerin daha fazla olduğu belirlenmiştir. MEB kitabında ikinci sırada %35.1 ile hikâye edici metinlerde ve daha sonra sırayla %8.1 ile şiirlerde ve %2.7 ile filmde konuşma etkinliklerinin yer aldığı görülmektedir. EKOYAY kitabında ise daha dengeli bir dağılımın olduğu ortaya çıkmıştır. EKOYAY'da ikinci sırada %33.3 ile şiir türünde ve sonrasında %25 ile bilgilendirici metin türünde konuşma etkinliklerine yer verildiği görülmektedir.

MEB ve EKOYAY 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan konuşma becerisine yönelik etkinliklerin kazanımlara göre dağılımı Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10.

Konuşma Etkinliklerinin Kazanımlara Göre Dağılımı

Kazanımlar	MEB		EKOYAY	
	f	%	f	%
T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.	19	45.2	12	16
T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	10	23.8	6	8
T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.	6	14.3	13	17.3
T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	4	9.5	17	22.7
T.6.2.7. Konuşmalarında yabancı dillerden dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	1	2.4	13	17.3
T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.	1	2.4	8	10.7
T.6.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.	1	2.4	6	8
TOPLAM	42	100	75	100

Tablo 10'da EKOYAY kitabında 6. sınıf konuşma becerisine yönelik kazanımlara daha çok yer verildiği görülmektedir. MEB kitabında 'Hazırlıksız konuşma yapar.' (%45.2), 'Hazırlıklı konuşma yapar.' (%23.8), 'Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.' (%14.3) ve 'Konuşma stratejilerini uygular.' (%9.5) kazanımlarına yönelik etkinliklere daha öncelik verildiği görülmektedir. EKOYAY kitabında ise 'Konuşma stratejilerini uygular.' (%22.7), 'Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.' (%17.3), 'Konuşmalarında yabancı dillerden dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.' (%17.3) ve 'Hazırlıksız konuşma yapar.' (%16) kazanımlarının daha fazla öne çıkarıldığı görülmektedir. MEB kitabında 'Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.', 'Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.' ve 'Konuşmalarında yabancı dillerden dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.' kazanımlarına etkinliklerde birer kez yer verildiği belirlenmiştir. EKOYAY kitabında ise 'Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.' (%10.7), 'Hazırlıklı konuşma yapar.' (%8) ve 'Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.' (%8) kazanımlarına daha az yer verildiği görülmektedir.

MEB ve EKOYAY 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan konuşma becerisine yönelik etkinliklerde ele alınan konuların dağılımı Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11.

Konuşma Etkinliklerinde Ele Alınan Konular

MEB				EKOYAY			
	Konular	f	%		Konular	f	%
Okuma Kültürü	Kitapların olmadığı bir dünya	2	5.3	Doğa ve Evren	Turistik yerler	2	5.7
	Kitabın önemi	2	5.3		Çevre ve insan	2	5.7
	z-kütüphaneleri	1	2.6		Ağaç türleri	1	2.7
Sağlık ve Spor	Sağlık	2	5.3		Hayvanlar	1	2.7
	Spor	3	7.9		Deniz kirliliği	1	2.7
Kişisel Gelişim	Gelecekle ilgili hayaller	1	2.6	Erdemler	Saygı	1	2.7
	Kendini büyük görme	1	2.6		Azim	1	2.7
	Kendine dair farkındalık	1	2.6		İyilik	1	2.7
	Çocuğun kar kristallerine ilgisi	1	2.6		Azim	1	2.7
Erdemler	Yardımseverlik	1	2.6		Dostluk	1	2.7
	İş birliği	1	2.6	Milli Mücadele	Milli mücadele	3	8.1
	Arkadaşlık	1	2.6		Atatürk ve Çanakkale	1	2.7
	Paylaşma	1	2.6		Kahramanlık	1	2.7
	Sevgi	1	2.6	Sanat	Mimari eserler	1	2.7
Milli Mücadele	Şehitler	1	2.6		Resim sanatı	1	2.7
	Savaş ahlakı	1	2.6		Müzik	1	2.7
	Vatanı oluşturan unsurlar	2	5.3		Filmler	1	2.7
	Vatan sevgisi	1	2.6	Bilim ve Teknoloji	Üretim ve gelecek	1	2.7
Hak ve Özgürlükler	Demokrasi	1	2.6		Ulaşım araçları	1	2.7
	Eşitlik ve insan hakları	1	2.6		Hayali ürünler	1	2.7
Milli Kültür	Yöresel yemekler	2	5.3		Keşifler	1	2.7
	Büyüklerle saygı	1	2.6		Bilim insanları	1	2.7
Birey ve Toplum	Akraba ziyaretinin önemi	1	2.6	Çocuk Dünyası	Oyunlar	2	5.7
	Görgü kuralları	1	2.6		Çocukluk	1	2.7
Doğa ve Evren	Doğa	1	2.6		Bilgisayar oyunları	1	2.7
Çocuk Dünyası	Oyunlar	1	2.6	Vatandaşlık	Vatandaşlık görevleri	1	2.7
Vatandaşlık	Bir adayın seçim konuşması	1	2.6		Öğrencilerin sorumlulukları	1	2.7
Bilim ve Teknoloji	Zamanı ölçen araçlar	1	2.6		Geleceğe dair hayaller	1	2.7
Seçili sözcükler		2	5.3	Hak ve özgürlükler	Engelli bireylerin yaşamı	1	2.7
Serbest Konu		1	2.6		Öğürlük	1	2.7
					Yaşlılık	1	2.7
					Serbest konu	1	2.7
TOPLAM		38	99.5	TOPLAM		37	100.8

Tablo 7’de görüldüğü üzere kitaplarda yer alan konuşma etkinlikleri ana konular ve alt konular şeklinde ele alınarak incelenmiştir. Buna göre, MEB kitabında 12, EKOYAY kitabında 9 ana konu etrafında etkinliklerin konusunun belirlendiği görülmektedir. MEB kitabında en çok ele alınan ana konuların okuma kültürü (%13.2), milli mücadele (%13.1), erdemler (%13), sağlık ve spor (%12.2) ve kişisel gelişim (%10.4) ile ilgili olduğu belirlenmiştir. EKOYAY kitabında ise en çok ele alınan ana konuların doğa ve evren (%19.5), erdemler (%13.5), milli mücadele (%13.5), bilim ve teknoloji (%13.5),

çocuk dünyası (%11.1) ve *sanat* (%10.8) ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. MEB kitabında en az ele alınan konular ise *millî kültür* (%7.9), *hak ve özgürlükler* (%5.2), *birey ve toplum* (%5.2), *bilim ve teknoloji* (%2.7), *çocuk dünyası* (%2.7) ve *vatandaşlık* (%2.7) ile alakalı olduğu görülmektedir. EKOYAY kitabında en az ele alınan konuların ise *vatandaşlık* (%8.1), *hak ve özgürlükler* (%5.4) ve *sağlık ve spor* (%2.7) ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca MEB kitabındaki konuşma etkinliklerin %8’inde, EKOYAY kitabındakilerin %2.7’sinde doğrudan bir konu verilmediği görülmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, MEB ve EKOYAY tarafından hazırlanıp okullarda okutulan 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinlikleri ele alınmıştır. Bu konuşma etkinlikleri sayı, tür, verilen yönergeler, temalara ve metin türlerine göre dağılım, temayla ve metinle uyum, yöntem ve teknikler, kazanımlar ve ele alınan konular açısından incelenmiştir.

Bireylere “4-16 yaşları arasında ciddi ve sağlıklı bir konuşma eğitimi verilmezse ileriki yaşlarda konuşma eğitiminin başarılı olması güçleşir. Bu konuşma eğitimi, bir öğretim şeklinde değil; oyun, uygulama ve eğitim şeklinde olmalıdır. Çünkü, konuşma öğretilen bir beceri değil, aksine uygulama ve eğitimle geliştirilebilecek bir beceridir” (Yalçın, 2002, s. 144). Bu nedenle konuşma becerisine yönelik sınıf içerisinde yapılacak olan her türlü etkinliğin bu amaçla yapılması önem taşımaktadır. Bu doğrultuda öğretmenlerin en çok başvurdukları ders araçlarından biri olan ders kitapları (Kurudayıoğlu ve Kiraz, 2020) da önem kazanmaktadır. Nitekim “öğretmenler MEB tarafından öğrencilere dağıtılan ders kitapları çerçevesinde planlarını yapmakta ve bu doğrultuda derslerini işlemektedirler.” (Fidan, 2019, s. 1372). Bu nedenle ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin niceliği ve niteliği de önem kazanmaktadır. Zira sınıflarda yapılan bu etkinliklerle öğrencilerin konuşma becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Buradan hareketle çalışmada öncelikle ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin sayıları incelenmiş ve iki kitapta da etkinlik sayılarının birbirine yakın olduğu belirlenmiştir. Nitekim EKOYAY kitabında 36 etkinlik bulunurken MEB kitabında 37 konuşma etkinliğinin olduğu görülmüştür. Konuşma becerisi Türkçe eğitiminde ihmal edilen bir beceri olmasına rağmen (Doğan, 2009) bu çalışmada incelenen ders kitaplarında konuşma becerisine yönelik etkinlik sayıları, kitapların bu beceriyi kısmen de olsa ihmal etmediğini göstermektedir.

Çalışmada konuşma etkinliklerinin temalara dağılımının incelenmesi sonucu, EKOYAY kitabındaki etkinliklerin temalara dağılımının MEB kitabındakilere oranla daha dengeli olduğu belirlenmiştir. EKOYAY kitabında her temaya ortalama dört beş konuşma etkinliği düşerken MEB kitabında bu dağılım iki ila yedi etkinlik arasında değişmektedir. MEB kitabında en çok konuşma etkinliğinin Millî Mücadele ve Atatürk temasında, EKOYAY kitabında ise Millî Mücadele ve Atatürk, Erdemler, Bilim ve Teknoloji ile Vatandaşlık temalarında olduğu belirlenmiştir. MEB kitabında Bilim ve Teknoloji temasında sadece iki etkinlik olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, konuşma becerisine yönelik etkinliklerin temalara dağılımında EKOYAY kitabının MEB kitabına oranla daha dikkatli hazırlandığı yönünde yorumlanabilir. Ancak bilişim çağında yaşadığımız gerçeğini göz önünde bulundurursak MEB kitabında en az konuşma etkinliğinin Bilim ve Teknoloji temasında yer alması dikkat çekici bir bulgudur. Oysaki 2019 Türkçe Dersi Programı’nda öğrencilere kazandırılması hedeflenen yetkinlikler arasında bilim ve teknolojiye yetkinlik de gelmektedir (MEB, 2019a). Nitekim çocuklar, bilim ve teknoloji ile çok erken yaşta karşılaşmalarına rağmen bunlar hakkında geniş bilgilere okul çağında ulaşmaya başlamaktadırlar. Özellikle de bu anlamda Türkçe dersi, kitaplar aracılığıyla her türlü metni araç olarak kullanabilmektedir. Bu bakımdan çocuğun metinler aracılığıyla bilim ve teknoloji hakkında daha fazla bilgi sahibi olmasına katkı sağlayan Türkçe dersinde (Okur, 2012, s. 2413) öğrencilerin bu konu hakkında düşünmelerini sağlayacak ve düşüncelerini, tasarımlarını, hayallerini paylaşacak konuşma etkinliklerine kitaplarda oldukça az yer verilmesi önemli bir eksiklikler. Ayrıca alanyazın incelendiğinde Dumanlı-Kadızaade ve Önder (2016) tarafından yapılan çalışmada MEB 6. sınıf Türkçe ders kitabında (2014 basımı) en çok konuşma etkinliğinin Okuma Kültürü ile Doğa ve Evren temalarında olduğu belirlenmiştir. Oysaki çalışmamızda MEB kitabında en az konuşma etkinliği bulunan üç temadan ikisinin Okuma Kültürü ile Doğa ve Evren temaları olduğu, en çok konuşma etkinliğinin ise Millî Mücadele ve Atatürk temasında olduğu belirlenmiştir. 2014’ten günümüze MEB kitabındaki konuşma etkinliklerinin yoğunlaştığı temalardaki bu değişimin ülkenin siyasi, toplumsal ve askeri anlamda yaşamış olduğu süreçlerden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Çalışmada, kitaplarda yer alan konuşma etkinliklerinin türü incelendiğinde iki kitapta da yaklaşık on bir farklı türde etkinlik olduğu belirlenmiştir. Ancak EKOYAY kitabında bu farklı türlere yönelik benzer oranlarda etkinlikler bulunurken MEB kitabında daha çok iki veya üç etkinlik türü üzerine yoğunlaştığı, diğer tür etkinliklere ise bir ya da iki kez yer verildiği belirlenmiştir. MEB kitabında en çok yer alan etkinlik

türlerinin bir görsele dayalı duygu ve düşüncelerin paylaşımı, canlandırmalar, bir konu hakkında hazırlıksız konuşma yapma ve bir oyunun/yemeğin/resmin tanıtılması şeklinde olduğu belirlenmiştir. EKOYAY kitabında ise en çok yer alan etkinlik türlerinin kelime ve kavram havuzundan kelime seçerek konuşma, yapılan araştırmalardan/görüşmelerden, okunan metinlerden veya izlenen belgesellerden hareketle bir konu hakkında konuşma, bir önceki arkadaşın konuyla ilgili söylediklerinden hareketle konuya farklı bakış açısı getirerek konuşma yapma ve canlandırma olduğu görülmüştür. Kitaplar etkinlik türleri bakımından karşılaştırıldığında ortaya çıkan durum ilginçtir. Çünkü MEB kitabında belirgin bir şekilde en çok yer alan görsele yönelik duygu ve düşüncelerin paylaşımı etkinlik türünün EKOYAY kitabında sadece bir kez yer alması, yine aynı şekilde MEB kitabında fazla tercih edilen bir resmin/oyunun/yemeğin tanıtılması şeklindeki etkinlik türünün EKOYAY kitabında çok az yer alması kitaplar arasındaki farklılığı göstermesi açısından önemli bulgulardır. Fakat kitaplardaki etkinliklere bakıldığında etkinlik türlerinin benzer ve kalıp etkinlikler olduğu, alışılmışın dışında daha orijinal etkinliklere yer verilmediği görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde, Benzer ve Ünsal (2019) da Türkçe öğretmenleriyle yürüttükleri çalışmalarında öğretmenlerin etkinlikleri tekdüze bulduklarını tespit etmişlerdir. Ayrıca kitaplardaki etkinlik türlerinde dikkati çeken diğer bir bulgu ise etkinliklerin hazırlıklı ve hazırlıksız yapılmasıyla ilgilidir. EKOYAY kitabında konuşma etkinlikleri için çoğunlukla bir ön hazırlık yaptırılması (görüşme, araştırma vb.) ve konuşmanın bu hazırlıklar dikkate alınarak ya da doğrudan bu hazırlıklardan hareketle yapılmasının istendiği görülürken MEB kitabında bulunan konuşma etkinliklerinde bu hususun üzerinde durulmadığı belirlenmiştir. Bu sonuçlardan hareketle, 6. sınıf öğrencileri yaş itibarıyla küçük olduklarından konuşma etkinliklerinden daha verimli sonuçlar almak adına konuşma etkinliklerine başlamadan önce öğrencilere konuyla ilgili bir araştırma yaptırılması öğrencilerin hem öz güvenle hem de daha etkili ve kolay bir şekilde konuşmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Nitekim Benzer ve Ünsal (2019) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin önemli bir kısmının öğrencilerin konuşmada zorlandığını ve öz güven eksikliği yaşadığını, ayrıca kısa cevaplar verip uzun konuşma yapamadıklarını ifade ettiklerini belirlemişlerdir.

Çalışmada, konuşma etkinliklerine yönelik kitaplarda verilen yönergelerle ilgili de kitaplar arasındaki fark dikkat çekici bulunmuştur. Çalışmada MEB kitabında konuşma etkinliklerine yönelik toplamda 14 defa olmak üzere sekiz farklı yönergenin verildiği görülürken EKOYAY kitabında toplamda 123 defa olmak üzere 32 farklı yönergenin verildiği belirlenmiştir. Bu bakımdan iki kitabın etkinlik hazırlama sürecinde çok farklı anlayışlarla hazırlandığı söylenebilir. EKOYAY kitabında her etkinlikte en az bir olmak üzere mutlaka bir yönerge verildiği, ancak MEB kitabında sadece birkaç etkinlikte yönerge verildiği belirlenmiştir. Bu açıdan EKOYAY kitabındaki konuşma etkinliklerinin daha ayrıntılı hazırlandığı söylenebilir. Ancak kitaplarda verilen yönergelerin bir kısmının doğrudan kazanımlar olduğu görülmüştür. EKOYAY kitabında en sık verilen yönergelerin yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimeleri kullanmamaya özen gösterme ve beden dilini etkili kullanma olduğu belirlenmiştir. MEB kitabında ise beden dilini etkili kullanma, konuşmaya uygun/etkileyici bir hitapla başlama ve uygun jest ve mimikleri kullanma yönergelerine diğer yönergelere oranla birkaç defa yer verildiği görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde öğretmenlere göre öğrencilerin konuşma bozukluklarını belirlemeye çalışan Yıldırım'ın (2020) araştırmasında öğrencilerin sunum kaynaklı problemlerinin başında konuşma esnasında gereksiz ses çıkarma, beden dilini etkili kullanmama, dinleyici ile göz teması kurmama gibi problemlerin olduğu belirlenmiştir. Bu bakımdan kitaplarda da özellikle en çok verilen yönergelerden biri olan beden dilini etkili kullanmanın oldukça önemli bir yönerge olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, MEB kitabında yer almayan ancak EKOYAY kitabında yer alan göz teması kurma yönergelerinin de aslında çocuklara hatırlatma açısından gerekli bir yönerge olduğu görülmektedir. Ayrıca EKOYAY kitabında konuşma sonrasında öğrenciye konuşmayı değerlendirmesi adına yönergeler de bulunmaktadır. Öğrenciye yapılan konuşma üzerine düşünme, kendisini veya arkadaşını değerlendirme imkânı sunması, öğrencinin konuşma becerisine dair farkındalığını artırması açısından EKOYAY kitabının çok daha dikkatli ve özenli bir şekilde hazırlandığı söylenebilir. Bu sonuçlar doğrultusunda iki kitap karşılaştırıldığında EKOYAY kitabının eskiden öğretmenlere verilen öğretmen kılavuz kitabının da işlevini görür nitelikte hazırlandığı söylenebilir. Ancak MEB kitabı için bunu söylemek mümkün değildir. Nitekim Erdem (2014) öğretmen kılavuz kitaplarının olduğu dönemde yaptığı çalışmada öğretmenlerin kitaplardaki konuşma etkinliklerine yönelik verilen yönergeleri yeterli bulduklarını tespit ederken Benzer ve Ünsal (2019) ise ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerine yönelik öğretmen görüşlerini tespit ettikleri çalışmalarında öğretmenlerin genel olarak kitaplardaki yönergeleri yetersiz buldukları sonucuna ulaşmışlardır. Alanyazın ve bu çalışmada elde edilen bu sonuçlar tartışmaya açık bir konudur. Nitekim çok fazla yönerge verilmesinin öğretmeni sınırlandırdığı şeklinde bir değerlendirme yapılabilir. Aynı şekilde hiç yönerge verilmemesi ya da çok az verilmesi öğretmene ve öğrenciye rehber olma konusunda kitabın yetersiz kaldığı

şeklinde de yorumlanabilir. Bu sebeple uygulamalı veya gözleme dayalı çalışmaların yapılması ve elde edilen sonuçların dikkate alınarak ders kitaplarının hazırlanması bir ihtiyaç hâline gelmiştir.

Konuşma becerisine yönelik kazanımların sağlıklı bir biçimde öğrencilere kazandırılmasında ders kitapları önemli role sahiptir (Deniz, Karagöl & Tarakcı, 2019, s. 1262). Bu sebeple ders kitaplarının programda belirlenen kazanımlar dikkate alınarak hazırlanması gerekir. Bu çalışmada ders kitaplarındaki etkinlikler hazırlanırken hangi konuşma kazanımlarının dikkate alındığı merak edilmiş ve incelenmiştir. Bunun neticesinde kitaplar arasında belirgin farklar olduğu belirlenmiştir. MEB kitabında ‘Hazırlıklı konuşma yapar’ ve ‘Hazırlıksız konuşma yapar.’ kazanımlarına yönelik etkinliklerin yoğunlukta olduğu, ancak diğer kazanımların fazla dikkate alınmadığı sonucuna ulaşılmıştır. EKOYAY kitabında ise bütün kazanımlara yer vermeye çalışıldığı görülmüştür. Kitapta özellikle ‘Konuşma stratejilerini kullanır.’, ‘Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.’, ‘Konuşmalarında yabancı dillerden dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.’ ve ‘Hazırlıksız konuşma yapar.’ kazanımlarının ön planda olduğu tespit edilmiştir. EKOYAY kitabında etkinliklerin genellikle kazanım ifadeleriyle birlikte verildiği ancak MEB kitabında kazanımların etkinliklerde verilmediği belirlenmiştir. Özellikle MEB kitabında etkinlikler için belirlenecek olan kazanımların neredeyse tamamen öğretmenlere bırakıldığı söylenebilir. Ayrıca öğrencilere bir kazanımı kazandırabilmek için sıkça tekrarlı çalışmaların yapılması gerekmektedir. Aksi takdirde, bu kazanımların öğrenciler tarafından edinilmesi oldukça zordur (Doğan, 2015, s. 466). Bu bakımdan EKOYAY kitabında her bir kazanımın etkinliklerde en az altı kez olmak üzere tekrarlandığı görülürken MEB kitabında bu tekrarın üç kazanımda sadece birer kez olması da dikkat çekici bir sonuçtur. Alanyazın incelendiğinde benzer sonuçların olduğu görülmektedir. Dumanlı Kadızade ve Önder (2016) de MEB kitaplarında (2014 baskısı) 6. sınıf için en çok hazırlıklı konuşma yapma kazanımına yer verildiğini belirlemişlerdir. Benzer şekilde, Deniz, Karagöl ve Tarakcı (2019) da MEB 6. sınıf Türkçe kitabında en çok hazırlıklı konuşma yapma kazanımına yönelik etkinlik bulunduğunu belirlemişlerdir. Ancak kitapta hazırlıksız konuşma yapma kazanımına yönelik sadece bir etkinlik bulunduğunu tespit etmişlerdir. Oysaki bu çalışmada MEB kitabında en çok yer alan kazanımlardan birinin hazırlıksız konuşma yapma olduğu tespit edilmiştir. Alanyazında yapılan çalışmalar daha çok MEB kitapları üzerine yapıldığı için EKOYAY kitabını bu açıdan tartışmaya dair bir çalışma bulunamamıştır. Fakat EKOYAY kitabında konuşma etkinliklerine yönelik yönergeler dikkate alındığında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan konuşma kazanımlarının oldukça yüzeysel olduğu ve konuşma becerisini kazandırmada yetersiz kalabileceği söylenebilir.

Çalışmada, konuşma etkinliklerinin bulundukları temayla ilişkisi incelendiğinde iki kitapta benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Kitaplarda sadece birer etkinliğin temayla kısmen ilişkili olduğu, birer etkinliğin de temayla ilişkili olmadığı görülmüştür. Diğer etkinliklerin temayla ilişkili olduğu görülmektedir. Konuşma etkinliklerinin bulundukları metinle ilişkisi incelendiğinde biraz daha farklı sonuçlara ulaşılmıştır. EKOYAY kitabında etkinliklerin çoğunun yer aldığı metinle ilişkili olduğu belirlenmiştir. MEB kitabında ise ortaya çıkan sonuçlar dikkat çekicidir. Metinlerde yer alan konuşma etkinliklerinin çoğu metinle ilişkilidir, ancak altı etkinliğin kısmen ilişkili olduğu, beş etkinliğin de metinle ilişkili olmadığı belirlenmiştir. Oysaki metin sonrası yapılan etkinliklerin metinden hareketle yapılması, metne göre yapılandırılması tavsiye edilir. Nitekim öğrencilerin sahip olduğu ön bilgilerin harekete geçirilmesiyle konuşma etkinliğinin gerçekleştirilmesi önemlidir (Güneş, 2014, s. 17). Bu sebeple konuşma için seçilen konunun tema ve metinle uyumlu olması öğrencinin konuşma konusuna yönelik bir ön bilgisinin oluşmasına katkı sağlar. Ayrıca küçük yaştaki öğrencilerden hiçbir hazırlıkları olmadan bir anda bir konu hakkında konuşmalarını istemek, öğrencilerin kaygı seviyesini arttırabileceği gibi konuşmaya yönelik tutumlarını ve başarılarını da olumsuz etkileyebilecektir diye düşünülmektedir. Alanyazında Gölpınar, Hamzadayı ve Bayat (2018) 8. sınıf öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmalarında çocukların konuşma kaygı düzeyleri arttıkça konuşma başarılarının düştüğünü belirlemişlerdir. Bu nedenle yapılacak konuşma etkinliklerinde öğrenciler sürece hazır hâle getirildikten sonra onlardan bu etkinlikleri gerçekleştirmeleri istenirse etkinliklerin daha etkili bir biçimde amacına ulaşacağı düşünülmektedir.

Konuşma becerisi, öğrencilerin Türkçeyi doğru, bilinçli ve özenli kullanarak duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini etkili ve anlaşılır bir biçimde ifade etmeleri için (MEB, 2019a) Türkçe derslerinde öğrencilere kazandırılması beklenen dil bir becerilerinden biridir. Ancak bu becerinin öğrencilere kazandırılmasında öğretmenlere büyük görev düştüğü gibi (Kuru & Güneş, 2017, s. 34) uygun yöntem ve tekniğin kullanılabilmesi de oldukça önemlidir (Temizkan, 2009). Nitekim, “farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması, konuşma becerilerini geliştirme çalışmalarını daha zevkli ve ilgi çekici kılp tekdüzelikten kurtarmaktadır” (Ceran, 2012, s. 341). Bu çalışmada kitaplardaki konuşma etkinliklerinde hangi yöntem ve tekniklerin ele alındığı incelendiğinde kitaplarda etkinliklerin önemli bir kısmının

güdümlü konuşmaya yönelik hazırlandığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, EKOYAY kitabındaki etkinliklerin çeşitlilik açısından daha zengin olduğu belirlenmiştir. MEB kitabında ayrıca kendisini karşısındakinin yerine koyarak konuşma, kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma, serbest konuşma ve yaratıcı konuşma yöntem ve tekniklerine yönelik genel olarak birer etkinlik bulunmaktadır. Bunlardan sadece kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşmaya yönelik etkinlik sayısının biraz daha fazla olduğu görülmüştür. EKOYAY kitabında ise kendisini karşısındakinin yerine koyarak konuşma, kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma, hafızada tutma tekniği, serbest konuşma ve yaratıcı konuşma yöntem ve tekniklerine yönelik etkinliklere de yer verildiği belirlenmiştir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda olmasına rağmen hafızada tutmak tekniğine MEB kitabında, eleştirel konuşma ve ikna etmeye ise iki kitapta da yer verilmediği belirlenmiştir. Bunun sebebi ise programda bu iki yöntem ve tekniğin daha üst sınıfların kazanımlarında yer alması olabilir. Ancak buna karşılık tartışma ve kendisini karşısındakinin yerine koyarak konuşma yöntemleri üst sınıfların kazanımlarında yer almasına rağmen etkinliklerde kullanılmışlardır. Bu da kitaplar hazırlanırken Türkçe programının bazı açılardan dikkate alınmadığını göstermektedir. Genel olarak bakıldığında ise EKOYAY kitabı sunduğu çeşitli yöntem ve tekniklerle konuşma çalışmalarını daha ilgi çekici hâle getirirken MEB kitabı oldukça tekdüze çalışmalarla öğrencilerin ilgisini çekmekten uzak bir görüntü sunmaktadır. Ayrıca etkinliklerde dikkat çeken bir husus ise MEB kitabında etkinliklerin önemli bir kısmında yöntem ve teknik konusunda hiçbir yönlendirme yapılmazken EKOYAY kitabındaki etkinliklerde öğrencinin hangi yöntem veya tekniğe göre konuşma yapacağını açıkça belirtilmiş olmasıdır. Belki MEB'in bu tercihinin sebebi öğretmenleri etkinlikleri uygulama aşamasında daha özgür bırakmak olabilir. Ancak Karadüz ve Damar (2015) çalışmalarında Türkçe öğretmenlerinin konuşma etkinliklerinde çeşitli yöntem ve teknikler yerine daha tekdüze yöntemleri kullandıklarını belirlemişlerdir. Bu bakımdan ders kitapları hazırlanırken etkinliklerde kullanılabilecek yöntem ve teknikleri açıkça yazmanın öğretmenlere ve öğrencilere rehber olabileceği ve bunların çeşitlendirilmesinin dersi daha zevkli hâle getirebileceği düşünülmektedir.

Konuşma etkinliklerinin metin türlerine göre dağılımında kitaplar arasındaki tür tercihinden kaynaklı farklılıklar olduğu görülmüştür. MEB kitabında türlerin dağılımında belirgin farklılıklar bulunurken EKOYAY kitabında türlerin dağılımında daha dengeli bir dağılımın olduğu belirlenmiştir. Bilgilendirici metinlerin daha yoğun bir şekilde tercih edildiği MEB kitabında etkinlikler de daha çok bu türde artmıştır. En az şiir türünde etkinliğe rastlanırken, ayrıca bir de film bulunduğu için buna yönelik de bir etkinliğin olduğu ortaya çıkmıştır. EKOYAY kitabında ise metin türlerinin hemen hemen birbirine eşit sayıda kitapta yer aldığı görülmektedir. Bu da konuşma etkinliklerinin metin türlerine daha eşit bir şekilde dağıldığını göstermektedir. MEB kitabına oranla EKOYAY kitabında en az bilgilendirici metinlerin yer alması nedeniyle konuşma etkinliklerinin de bu türde daha az olduğu görülmektedir. Kitapların ikisinde de türlerin konuşma etkinliklerinin belirlenmesinde önemli bir rol oynamadığı söylenebilir. Alanyazında bu yönde bir araştırma bulgusuna rastlanılmadığından tartışma yapılamamıştır.

Konuşma etkinliklerindeki konulara bakıldığında ise kitaplarda öğrencilere çoğunlukla benzer konular sunulmakla beraber farklı konuların da sunulduğu belirlenmiştir. MEB kitabındaki etkinliklerin konuları on iki ana konu etrafında toplanırken EKOYAY kitabındaki etkinliklerin konularının dokuz ana konu etrafında toplandığı görülmüştür. Bu bakımdan MEB kitabında öğrenciler daha farklı konular üzerine konuşturulurken EKOYAY kitabında öğrencilerin biraz daha sınırlı konular üzerine konuşturulduğu görülmüştür. MEB kitabında okuma kültürü ile sağlık ve spor konularının, EKOYAY kitabında ise erdemler, doğa ve evren ile millî mücadele konularının ön plana çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Fakat genel olarak bakıldığında EKOYAY kitabındaki etkinliklerde okuma kültürüne yönelik hiçbir konuşma etkinliğinin bulunmaması dikkat çekerken MEB kitabında ise sanat, doğa ve evren ile özellikle bilim ve teknolojiyle ilgili çok az etkinliğin olması ya da hiç olmaması oldukça dikkat çekici bir sonuçtur. Nitekim özellikle bu yaş grubu öğrencilerinin gelişimleri açısından oldukça önemli konuların sınıf ortamında konuşulması, tartışılması, ele alınması çok önemlidir. Ayrıca sınıf içerisinde yapılan uygulamalarda ele alınan konuların öğrencilerin günlük yaşamında karşılına çıkması çocukların hayata hazırlanması açısından dikkat edilmesi gereken bir durumdur (Doğan, 2009, s. 192). Bu bakımdan, iki kitapta da ele alınan konuların çocukların günlük yaşamlarında karşılına çıkma ihtimalinin yüksek olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra Türkçe kitaplarında 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda kazandırılması hedeflenen ana dilde iletişim, bilim/teknolojide temel yetkinlikler, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, insiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade gibi yetkinliklere (MEB, 2019a) yönelik konuşma konularının olması da çocukların hayata hazırlanması sürecinde bu konular üzerinde düşünüp bu düşüncelerini paylaşımlarına imkân sunması açısından önemli görülmektedir.

Çalışmanın sonuçlarından hareketle aşağıdaki öneriler getirilebilir:

- a. Bu çalışmada konuşma becerisi açısından sadece 6. sınıf Türkçe ders kitapları incelenmiştir. Diğer düzeylere yönelik kitaplar da incelenebilir.
- b. Çalışmada, özellikle MEB kitabında belirli kazanımlara yönelik etkinliklere daha çok yer verilirken bazı kazanımlara hiç yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle kitapların hazırlanması sürecinde Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan konuşma kazanımlarının etkinliklere dağılımına dikkat edilmelidir.
- c. Çalışmada, EKOYAY kitabında yönergelerin sıkça ve açık bir şekilde verildiği, ancak MEB kitabında çok az yönerge verildiği belirlenmiştir. Alanyazında yapılan çalışmalarda da öğretmenlerin kitaplardaki yönergeleri yetersiz bulmasından hareketle kitaplar hazırlanırken konuşma etkinliklerine yönelik yönergelerin sıkça ve açık bir şekilde verilmesi gerekmektedir.
- d. Çalışmada, EKOYAY kitabında konuşma etkinliklerine yönelik yöntem ve tekniklerde çeşitlilik görülürken MEB kitabında çeşitliliğin oldukça az olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan konuşma etkinliklerinin tekdüzelikten kurtarılması için kitaplar hazırlanırken yöntem ve teknik konusunda çeşitlilik sağlanmalıdır.
- e. Bu çalışmada 6. sınıflarda kullanılan iki farklı yayınevine ait Türkçe ders kitapları incelenmiştir. Ancak iki kitabın konuşma etkinlikleri karşılaştırıldığında aralarında oldukça önemli farklar olduğu belirlenmiştir. Derslerde en çok kullanılan araçlardan biri ders kitabı olduğundan kitapların birbirinden oldukça farklı şekilde hazırlanmış olması aynı düzeydeki öğrenciler arasında eşitsizliğe sebep olabilir. Bunun önüne geçmek adına kitapların daha birbirine yakın bir anlayışla hazırlanmasına özen gösterilmelidir.

KAYNAKÇA

- Adalı, O. (2003). *Anlamak ve anlatmak*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Akyol, H. (2019). *Programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Arslan, F. (2010). Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin konuşma eğitimi ve konuşma etkinlikleri hakkındaki görüşleri: Kırıkkale ili örneği (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Benzer, A., & Ünsal, F. (2019). Konuşma öğretiminin program ve ders kitabı ekseninde uygulamaya yansımaları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 647-662.
- Ceran, D. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının konuşma eğitimi dersine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8), 337-358.
- Chu-Shih, R. (2010). Blended learning using video-based blogs: public speaking for English as a second language students. *Australasian Journal of Educational Technology*, 26(6), 883-897.
- Cunningsworth, A. (1995). *Choosing your course book*. Oxford: Henemann.
- Deniz, K., Karagöl, F., & Tarakcı, R. (2019). Konuşma kazanımları açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Turkish Studies Educational Sciences*, 14(4), 1257-1269.
- Doğan, Y. (2009). Konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik etkinlik önerileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 185-204.
- Doğan, Y. (2015). Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki kazanımların ders kitaplarında ele alınış sıklıklarına ilişkin eleştirel bir değerlendirme. Uçgun, D. & Balcı, A. (Ed.) içinde *Akademik Hayatının 25. Yılında Türkçe Eğitimi Alanının İlk Profesörü Murat Özbay'a Armağan* (s. 463-474). Ankara: Pegem Akademi.
- Dumanlı Kadızade, E., & Önder, B. (2016). İlköğretim Türkçe programı ile Türkçe çalışma kitaplarındaki kazanım ve etkinliklerin konuşma becerisi açısından değerlendirilmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12(5), 1104-1124.
- Durmuşçelebi, M. (2007). Türkiye ve Almanya'da ilköğretimde ana dili öğretimi: Eğitim programları ve ders kitapları açısından bir karşılaştırma, (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erdem, İ. (2019). Konuşma eğitimi: kuram, uygulama, ölçme ve değerlendirme. Güzel, A., & Karatay, H. (Ed.) içinde *Türkçe Öğretimi El Kitabı* (s.179-218). Ankara: Pegem Akademi.
- Fidan, M. (2019). Yedinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan konuşma etkinliklerinin analizi. *Turkish Studies Educational Sciences*, 14(4), 1367-1379.

- Firiady, M. (2018). Communicative language teaching through speaking activities designed in a textbook. *Language and Language Teaching Journal*, 21(1), 104-113.
- Güneş, F. (2013). *Türkçe Öğretimi: yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güneş, F. (2014). Konuşma öğretimi yaklaşım ve modelleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 1-27.
- Karadüz, A., & Damar, G. (2015). Ortaokul Türkçe öğretim programındaki konuşma yöntem ve tekniklerinin uygulanma durumu. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 67, 145-166.
- Kuru, O., & Güneş, F. (2019). Akıcı konuşma problemi yaşayan ilkök 4. sınıf öğrencilerinin konuşma becerilerinin geliştirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 33-47.
- Kurudayıoğlu, M., & Kiraz, B. (2020). Hazırlıksız konuşma stratejileri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 20, 167-189.
- Lee, Y., & Chang, L. (2012). An analysis of speaking activity designs of junior-high-school English textbooks used in Taiwan and China. National Pingtung University of Education.
- Marangoz, M. M. (2014). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında konuşma eğitimi uygulamaları, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Maden, S., & Önal, A. (2020). Türkçe ve İngilizce ders kitapları üzerine karşılaştırmalı bir analiz: 7. sınıf örneği. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 732-752.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2019a). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2019b). 2019-2020 Eğitim öğretim yılı ders kitapları, T. C. Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi, 82(2736). Ankara: T. C. Millî Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (Selahattin Turan Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- McGarrity, M., & Crosby, R. B. (2012). Rhetorical invention in public speaking textbooks and classrooms. *Rhetoric Society Quarterly*, 42(2), 164-186.
- Nicolson, M., & Adams, H. (2010). The languages classroom: place of comfort or obstacle course? *The Language Learning Journal*, 38(1), 37-49.
- Okur, A. (2012). Türkçe ders kitaplarında bilim ve teknoloji. *Turkish Studies*, 7(4), 2413-2429.
- Temizkan, M. (2009). Akran değerlendirmenin konuşma becerisinin geliştirilmesi üzerindeki etkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 90-112.
- Temizyürek, F., Erdem, İ., & Temizkan, M. (2016). *Konuşma eğitimi (sözlü anlatım)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Topçuoğlu, F. (2010). Türkiye ve İngiltere’de ilköğretim ikinci kademedeki kullanılan ana dili öğretimi ders kitaplarındaki beceri alanlarının karşılaştırılması, (Yayımlanmamış doktora tezi), Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Topçuoğlu Ünal, F., & Degeç, H. (2012). Öğretmen görüşlerine göre konuşma eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *International Journal of Social Science*, 5(7), 735-750.
- Yakıcı, A., Yücel, M., Doğan, M. ve Yelok, S. (2005). *Türkçe -2 sözlü anlatım*. Ankara: Bilge Yayınları.
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe öğretim yöntemleri yeni yaklaşımlar*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, N. (2020). Öğretmen görüşlerine göre ortaokul öğrencilerinin konuşma kusurları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(2), 597-610.